

TBMM
YEŞİLLER VE SOL GELECEK PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI

Sayı : 2119
Tarih : 19.09.2023

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

“Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi” gerekçesi ile birlikte ekte sunulmuştur. Gereğini arz ederiz.
18.09.2023

Hakkı Saruhan OLUÇ
Yeşil Sol Parti Grup Başkanvekili
Antalya Milletvekili

Meral DANIŞ BEŞTAŞ
Yeşil Sol Parti Grup Başkanvekili
Erzurum Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI	
Tali Komisyon	Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler
Esas Komisyon	Plan ve Bütçe
Tarih: 1 Ekim 2023	Esas No: 2/1582

T B M M KANUNLAR ve KARARLAR BSK 11 Gİ
1 9 Eylül 2023
Numara:

T B M M GENEL EVRAK
1 9 Eylül 2023
No: 1286573

GENEL GEREKÇE

İktidarın son zamanlarda üretimsizliği, sermayeyi ve rantı merkeze alan ekonomi politik kararları enflasyonu hızla arttırmış, milyonlarca vatandaş enflasyon gölgesinde yaşam mücadelesi vermek zorunda kalmıştır. Özellikle seçim sonrası döviz kurlarında meydana gelen hızlı yükseliş ve peşi sıra vergi oranlarında yapılan artışlar hem enflasyonu tetiklemiş hem de hâlihazırda bozuk olan vergi yapısını ve gelir dağılımını daha da bozmuştur. Türkiye her şeye her gün zam yapılan, fiyat istikrarının yok olduğu bir buhran dönemi yaşamaktadır. Enflasyon oranları karşılaştırıldığında yüzde 58'lik resmî enflasyon oranıyla Türkiye diğer ülkelerden negatif olarak ayrılmaktadır.

Emeğiyle geçinen yurttaşların geçim endişesi, aldıkları ücretin erimesiyle ve alım gücünün düşmesiyle daha da artmaktadır. Normal şartlarda temel ücret olarak kabul görmesi gereken ancak toplumun yüzde 50'sinden fazlasının asgari ücretle çalıştığı Türkiye'de emekliler başta olmak üzere, çalışanlar en temel ihtiyaçlarını dahi karşılamakta zorlanmaktadırlar. Sendikaların yaptığı araştırmalara göre 2023 yılının Ağustos ayı itibarıyla Türkiye'de açlık sınırı asgari ücreti geçmiş, yoksulluk sınırı ise 40 bin TL'ye dayanmıştır.

Bilindiği üzere son zamanlarda yapılan değişikliklerle sigorta başlangıcı 9 Eylül 1999 tarihinden önce olup emeklilik için gereken yaş dışındaki sigortalılık süresi ve prim günü koşullarını sağlamış olanlar emeklilik hakkı kazanmış ve bu kapsamda yaklaşık 2,5 milyon başvuru yapılmıştır. Yapılan düzenleme sonrası Türkiye'de emekli sayısı 15 milyonu aşmıştır. 2023 yılı sonu itibarıyla bu sayının 16 milyonu aşması beklenmektedir. Şu an için yaklaşık 15 milyon nüfusuyla emekliler ülkenin en önemli toplumsal gruplardan birisini oluşturmaktadır. Ücretli çalışan sayısının sadece 15 milyon civarında olduğu bir ekonomide bu sayının ne denli önemli olduğu daha iyi anlaşılmaktadır.

15 Temmuz'da yapılan maaş zammıyla memur emekli aylıkları için yüzde 17,55 olarak belirlenen zam oranı çıkan ek kararla yüzde 25'e tamamlanmış, SSK ve Bağ-Kur emeklilerine yüzde 5,23; memur emeklilerine ise yüzde 7,45 refah zammı yapılmıştı. Böylelikle en düşük memur emeklisi maaşı 9 bin 877 liraya çıkmış ancak bu durum yalnızca kök aylığı 7 bin 500 liranın üstünde olan emekliler için geçerli olmuştur. Kök aylığı 6 bin liranın altında kalan emekliler ise maaşlarını yılsonuna kadar 7 bin 500 lira olarak almaya devam etmek zorunda kalmışlardır. Ayrıca aynı karara göre, tüm kamu personeline bir de eşit miktarda olacak şekilde, yani seyyanen 8 bin 77 liralık ilave ödeme yapılması kararlaştırılmış; alınan bu zamdan ise emekliler faydalanamamıştır. Bu süreçte insani yaşam koşullarından mahrum bırakılan emeklilerin yaşam koşulları iyileştirilmek yerine sadece sabretmeleri istenmiştir.

Son yıllarda emeğiyle yaşamak zorunda kalanlar başta olmak üzere emekliler de yoğun hak kaybına uğramışlardır. Emeklilerin yaşadıkları hak kayıplarını ortaya koyan birkaç çarpıcı veriye baktığımızda durum daha net ortaya çıkmaktadır. Örneğin, 2009 yılında 9 milyon 174

bin emekli yılda 68,6 milyar lira maaş alırken bir emeklinin aylık ortalama maaşı 623 liraya denk gelmekteydi. 2009 yılında asgari ücret 527 liraydı; yani 2009 yılında bir emekli, ortalama olarak asgari ücretten yüzde 18,2 daha yüksek maaş alıyordu. Mayıs 2023'te 14 milyon 726 bin emekli 5 ayda 491,8 milyar lira maaş alırken bir emeklinin aylık maaş ortalaması 6.680 liraya denk gelmekteydi. Mayıs 2023'te asgari ücret 8.506 liraydı; yani 2009 yılında asgari ücretten yüzde 18,2 daha fazla ücret alan bir emekli 2023 yılında asgari ücretten yüzde 27,3 daha düşük maaş alır duruma gelmiştir. Bir emeklinin en azından 2009 yılının şartlarında yaşaması için maaşının asgari ücretin yüzde 18,2 üzerinde, yani 10.056 TL olması gerekirdi. Ancak günümüzde bu rakamın dahi çok altında maaşla yaşamak zorunda kalan milyonlarca emekli söz konusudur.

Emeklilik hem çalışmaya bağlı bir hak hem de çalışma hakkının devamı niteliğindedir. Tam da bu sebeple emeklilerin sorunları çalışma hayatı ve sorunlarının önemli bir parçasıdır. Ömürlerinin en verimli zamanlarını çalışarak geçirmiş olan vatandaşların emekliliklerini huzur ve refah içinde geçirmeleri sağlamak devletin en temel yükümlülüklerindendir. Ancak günümüzde emeklilerin büyük bir kısmı asgari ücretin dahi çok altında bir ücretle, açlık sınırının da altında, zorlu yaşam koşullarında yaşamaya mahkûm edilmişlerdir. Emekli maaşlarına yapılan zamlar yüksek enflasyon ve derinleşen ekonomik kriz karşısında anlamsız hâle gelmiştir.

Emekliler 2000'li yılların başından itibaren hak kayıplarını yaşamaya devam etmektedirler. Bu mağduriyetlerin temel kaynağı ise 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'dur. 2008 yılında yürürlüğe giren 5510 sayılı yasa ile emekliliğe erişim hakkı zorlaşmış, emeklilik yaşı yükseltilmiş, emekli aylığı elde etme koşulları değişmiş ve emekli aylıkları düşmeye başlamıştır. Çalışan ve iş arayan emekli sayısı 2003 yılında 1,5 milyonken 2017 yılı verilerine göre 4 milyonu aşmıştır. Günümüzde yaşanan ekonomik krizin ve emekli maaşlarının açlık sınırının dahi altında olması dolayısıyla bu sayının çok daha vahim boyutlara ulaştığı hesaplanmaktadır. Emeklilerin yaşadıkları bu sorunların yanı sıra hak arama mücadeleleri de engellenmekte, kurdukları sendikalar ise valilikler tarafından açılan kapatma davalarıyla muhatap olmak zorunda kalmaktadır.

Başta emeklilerin en düşük emekli maaşı sendikalar tarafından aylık olarak hesaplanan yoksulluk sınırının, Ağustos 2023 yoksulluk sınırı 39 bin 733 TL'nin yarısına denk gelecek şekilde her ay artırılmalıdır. Aksi hâlde emekliler ihtiyaçları yok sayılarak adeta ölüme terk edilmiş olacaklardır. Bu nedenle emekli aylıklarının ülkedeki ekonomik gidişat da nazara alınarak yeniden ele alınması ve enflasyonist ortamda periyodik olarak artırılması elzem hâle gelmiştir.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1- Yapılan düzenleme ile yaşam standartlarının iyileştirilmesi için emeklilerin aylık bağlanma oranları değiştirilerek maaşlarında artış yapılması öngörülmektedir.

MADDE 2- Emekli aylıklarının her ay açıklanan yoksulluk sınırı oranında artması amaçlanmaktadır.

MADDE 3- Emekli aylığı alanlar arasında eşitliğin sağlanması ve hak kayıplarının giderilmesi amaçlanmıştır.

MADDE 4- Emekli aylığı alanlara bir defaya mahsus olmak üzere ek ödeme yapılması amaçlanmaktadır.

MADDE 5- Yürürlük maddesidir.

MADDE 6- Yürütme maddesidir.

SOSYAL SİĞORTALAR VE GENEL SAĞLIK SİĞORTASI KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASI HAKKINDA KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 29 uncu maddesinin üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Aylık bağlanma oranı %70’tir. 25 yılın üzerindeki sürelerde her 360 gün için %2 eklenerek uygulanır. Bu hesaplamada 360 günden eksik süreler orantılı olarak dikkate alınır. Aylık bağlanma oranı ise %90’ı geçemez.”

MADDE 2- 5510 sayılı Kanuna 30 uncu maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki madde eklenmiştir.

“Yaşlılık aylığının artışı

MADDE 30/A- Yaşlılık aylığı her ay, Türkiye İstatistik Kurumu tarafından açıklanan yoksulluk sınırı ile sendikalar tarafından açıklanan yoksulluk sınırı artış oranı arasında en yüksek olan oran baz alınarak kendiliğinden artar. Türkiye İstatistik Kurumu ve Sendikalar bu yoksulluk sınırını, her ayın üçüncü günü açıklar. Bu maddenin uygulanmasında Bakanlık yetkilidir.”

MADDE 3- 5510 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 98- Bu maddeyi ihdas eden Kanunun 1 inci maddesi, hâlihazırda emekli aylığı bağlanmış olanlar için de uygulanarak bunların aylıkları yeniden hesaplanır. Bu kişilere bu maddeyi ihdas eden Kanunun yürürlük tarihinden itibaren yeni belirlenen tutar üzerinden aylık ödenir.”

MADDE 4- 5510 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 99- Bu Kanun kapsamında kendisine emeklilik aylığı bağlanmış olanlara bir defaya mahsus olmak üzere, geçici 98 inci madde uyarınca belirlenen maaş tutarının 4 katı tutarında ek ödeme yapılır.”

MADDE 5- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 6- Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.